

БАН НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Методич. №	дата 201 г.
Входни № 93	дата 07.02.2017
София 1113, Бул. Шипченски проход № 52, бл. 17 тел.: 02/ 979 29 93; факс: 02/ 670 21 91	

СТАНОВИЩЕ

на проф. д.и.н. ВАЛЕРИ ГРИГОРОВ СТОЯНОВ

за научната продукция на доц. д.и.н. Манчо Ангелов Веков,
единствен кандидат по обявения от Института за исторически изследвания при БАН (ДВ, бр. 83 от 21.10.2016) конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 2.2. „История и археология“, научна специалност 05.03.21. „Документалистика, архивистика и палеография (включително историография и източникознание)“ с научна проблематика „Генеалогия и историческа метрология“

В обявения за нуждите на Секция „Помощни исторически науки и информатика“ към Института за исторически изследвания при БАН конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ кандидатът доц. д.и.н. Манчо Веков, който е и дългогодишен сътрудник на секцията, се явява със значителна по обем и разнообразна по тематика научна продукция – общо 4 авторски монографии (две от тях са под печат); той е съавтор и съиздател на още 2 сборника (единият съдържащ документален изворов материал), автор е на 46 студии и статии, както и на 24 отзиви и рецензии в областта главно на генеалогията и историческата метрология, но и по някои аспекти на политическата история от по-ново време. На тях е „стъпила“ работата му „Генеалогията в българската историография в годините на прехода (1990-2015). Историографски и наукометрични аспекти“, която играе ролята на хабилитационен труд за участие в конкурса за „професор“. Това трябва да се отбележи, защото, макар и да не е изрично упоменато в нормативните актове, добрата практика изисква академичното развитие да е свързано с разширяване (ако не и промяна) на основния тематичен интерес. Колегата Веков е добре познат на научната общност у нас и в чужбина с публикации върху историческата метрология. На тази тема бе „голямата“ му докторска дисертация от 2014 г., която, за съжаление, все още стои „под печат“. В последвалия период доц. Манчо Веков концентрира усилията си върху проблеми на генеалогията, с което встъпва в ролята на перспективен ученик на основоположника на българската научна генеалогия, доц. д-р Антоанета Запрянова.

Има три подхода при създаването на монография в сферата на хуманитарните и социалните науки. Някои учени, придържащи се към по-традиционните форми, първо излагат резултатите на своето изследване в книга и едва после осветяват при нужда отделни негови аспекти в по-малки като обем публикации. Други от ранга на Самюел Хънтингтън най-напред провокират обществеността с идея, споделена на страниците на периодичния печат, а след това доизграждат тезите си в по-задълбочен пространен труд. Мнозинството от гилдията обаче предпочита да навлезе в тематиката постепенно със студии и статии, след което натрупаният материал става основа за един обобщаващ труд.

Колегата М. ВЕКОВ използва вече за втори път този последен подход. Така той съгради големия си докторат. Сега предлага труд, почти нямащ връзка с доскорошната му сфера на изследователския интерес – метрологията, което е добре с оглед на очакваното за хабилитиран учен разширяване на предметологичния и тематичен хоризонт. Работата му е посветена на друга съществена област от помощните исторически науки - генеалогията. Още като млад асистент през 1995 г. доц. ВЕКОВ обнародва в *Архивен преглед* статия за универсалното значение на генеалогията, а от 2010 г. с приобщаването му към сп. *Родознание/Genealogia* той става автор на 38 публикации в списанието, 26 от които са излезли в книжките само за 2015-2016 г. Този обширен материал (отзиви, рецензии, съобщения, но също и статии с теоретична и методологична стойност) е „споен“ в тъканта на новата му монография. Ето защо вниманието на оценяващия е концентрирано изцяло върху нея.

Книгата се състои от кратък увод и пет глави, последната от които претендира да има заключителен характер. Авторът се е съобразил с много от направените по време на секционното обсъждане препоръки, извършил е доста корекции, но все още остават някои спорни моменти, на които смятам за нужно да се спра. Не понеже ги намирам за сериозни слабости, а поради стремежа ми към по-добро „изпипване“ на нещата. Тъкмо съпротивата срещу него на определени институтски среди ме принуди да огранича изискванията си до ръководената от мен секция, която, в крайна сметка се оказва, че „произвежда“ значителна част от институтския научен „продукт“.

Уводът представлява въвеждане в проблематиката, базирано на монографията на АНТОАНЕТА ЗАПРЯНОВА за генеалогията (второто издание от 2003 г.) и предпочитанията от нея труд за помощните исторически науки, *L'Histoire et ses méthodes* (1961). Цитира се френския социолог Бруно Латур и британския Дейвид Блур по преводи главно на руски от московското философско списание „Логос“, ползвани са и други, включително онлайн източници. Посочени са също приносите на учени от Института за исторически изследвания в областта на родознанието (генеалогията).

Първата глава („Генеалогията – знание за рода, но и за обществото“) съвпада с едноименната студия на автора от 2015 г. В два параграфа тя ни обяснява защо е необходима „науката за рода“ и какво е нейното развитие във времето. Прави ми впечатление, че при поставяне в скоби след нечие име на годините на раждане и смърт на лицето те не се дават с тире помежду им, както е общоприето, а чрез използване на обичайните за генеалогията знаци астерикс (*) и кръст (†). Това изглежда самоцелно, тъй като двата символа може да намират място в генеалогични таблици и единично посочване на едната или на другата дата, но не и в текстове на книги, където остава традиционното разделяне на годините чрез тире. Разбира се, авторът е в правото си да лансира собствено виждане, особено, след като става въпрос за генеалогичен труд. Той предвидливо се е застраховал с обяснението, че поради липсата на „информация de visu за арабски, африкански и пр. генеалогии“ акцентът му е върху „европейската

научна практика“ (с. 18). Нерядко се позовава и на труда *L'Histoire et ses méthodes*, но не предлага данни извън френскоезичната литература – например за Германия, Англия и пр. Често използва изводите и разсъжденията на А. Запрянова и това му е повлияло до такава степен, че е възприел в текста си характерни за нейния стил думи и цели фрази. Такива места биха могли да бъдат отбелязвани като цитати в кавички или в свободен текст, но със задължително посочване в бележки под линия на източника и съответната страница.

Втората глава („Теоретичен поглед към науката за рода“) се състои също от два параграфа и в нея също се проследяват елементи от стила и изказа на А. Запрянова, например „гносеологичен статус“ (с. 35), „евристично отношение“ (с. 38), „творческа лаборатория“ (с. 38), „идейна сублимация“ (с. 38), „ретроспективно познание“ (с. 35, 38), „аксиологична нагласа“ (с. 41) и пр., без навсякъде да са приложени съответните библиографски посочвания.

Следващата глава три „Генеалогията в българската периодика. Историографска и наукометрична характеристика (1990-2010 г.)“ стъпва на „темелите“ на публикациите на доц. М. ВЕКОВ, свързани с 20-годишния юбилей на сп. *Родознание/Genealogia*, като авторският му принос е разгърнат в четири параграфа. Първият изброява досегашните опити за наукометрични проучвания в българската хуманитаристика, като посочва и повода – „през 2015 г. списанието отбелязва своята 20-та издателска година“. Повече подробности за неговото развитие ни дава параграф втори, където са цитирани пространни извадки от учредителните и други документи на Българското генеалогично дружество (сега федерация) „Родознание“ и неговия печатен орган. „Сърцевината“ на главата е в третия параграф, онагледяващ резултатите от количествения анализ чрез 12 графики – за възрастовото и половото разпределение на авторите и за съотношението между различните по тематика публикации. Зададен е въпросът, дали голямата представителност на авторите от 61 до 80 години не е „акмето на българската генеалогична мисъл“, но той остава без отговор, тъй като този въпрос не бил решен „и от теоретиците в областта на управлението на науката“ (с. 60). Този параграф е ценен с изобилието на фактологични констатации на базата на цифровите податки, но в него почти липсват аналитични заключения за даденото в графиките. Това, че теоретичните публикации са се движели между 11 до 22%, а присъствието на чуждестранен опит – между 2 до 5% (вж. фиг. 8 и 9 на с. 64 и 65) говори по-скоро за един популяризаторски и „клубен“, но не и достатъчно научен характер на списанието. На с. 68 е констатирано, че „относителният дял на родословията на българите извън границите на Родината спрямо общия брой публикации за 20-годишния период е 8%“. Изводът е въз основа на данни от фиг. 11, където в графика за четирите петгодишни периода някога бе дадено 2% – 1.5% – 1.8% – 2.4%, поправено сега на 20% - 16% - 19% - 25%. Не е ясна причината за такава корекция, след като навсякъде в текста изводите и цифрите са се запазили непроменени. Сумирането на предишните податки сочи 7,7%, които авторът закръгля на 8% (при новата графика би трябвало да е 80%!). В същото време обаче през целия

20-годишен период de facto не се достига и 2.5% (по новому – 25%). Тук явно попадаме на неправилна методология! Ако тя бъде приложена към фиг. 8 на с. 64 ще излезе, че съотношението на теоретичните статии спрямо общия брой публикации през годините е 62% ($13 + 22 + 11 + 16 = 62$), което въобще не е вярно. Правилното би било за фиг. 11 относителният дял да бъде не 8%, а 1,9% (срв. $2 + 1.5 + 1.8 + 2.4 = 7.7 : 4 = 1.925$), респ. 20% (срв. $20 + 16 + 19 + 25 = 80 : 4 = 20$), а за фиг. 8 той да бъде не 62%, а 15.5% (срв. $13 + 22 + 11 + 16 = 62 : 4 = 15.5$). Не се разбира защо са били сменени цифрите в графиките, при положение, че остават старите изводи (за 8%), а с това и използваната методология на изчисляване, която определено има нужда от подобрения. Опитът за изглаждане на едно забелязано противоречие е довел до задълбочаването му! В последния параграф авторът се е съобразил с препоръките да премахне вмъкнатата библиография и тя да се постави в приложение, като вместо нея сега ни предлага текста на едноименния си доклад от 2016 г. за „Редакторите в живота на списание „*Подознание/Genealogia*“.

С висока информационна стойност е глава четвърта („Българската генеалогична книжнина – от емоционален към научен подход“), развита в пет параграфа, стъпили на отзиви и рецензии на автора в сп. *Подознание / Genealogia*. Нейното название съвпада с това на статия, обнародвана в кн. 1-2 от 2016 г. на списанието. Това се забелязва и от „неизчистения“ на места текст, например в бел. 46 към третия параграф, където се споменава за пишещия „настоящия отзив“ (с. 133). Главата включва четири графики и като цяло предлага много добър преглед на обнародваната краеведска книжнина, в която има и резултати с родопознавателен характер. Понякога обаче описанията са твърде подробни. Едва ли е нужно например да се пресъздава на 7 страници (с. 123-130) съдържанието на една книга по краезнание (не по генеалогия!) за село, за което самият неин автор признава, че не било известно с нищо. Книгата може да е „пример за професионален подход“, но в нея само гл. 11 съдържа генеалогична информация и М. Веков е могъл да се концентрира върху това, а не да преразказва целия труд, вкл. за географското положение и история на махалата, наречена *Ченгене-Сарайъ* (Цигански сарай), преименувана впоследствие на *Сараево*. Също и историята на гр. Перник с минодобива, местните носии и пр. няма нищо общо с генеалогията, за да се отделят цели 8 страници (с. 131-139) за описанието на един албум. От друга страна, обаче, събраните на едно място и съчетани в общ контекст отзиви за куп краеведчески изследвания, имащи вторично изворово значение за редица области на историческото познание (вкл. за его- и микроисторията, топонимията и антропонимията), са полезни и заслужаващи адмирация. Защото доц. Веков не само насочва и улеснява читателя в търсенето на адекватна информация, но той задава също критичните параметри за нейното научно осмисляне. Тъкмо с това тази глава е навременна и изключително полезна. Тя събира в едно сведенията за всичко издавано през последните години в сферата на краезнанието и родознанието (в смисъл като знание едновременно за „малката родина“ и за рода), а заедно с това и на българската генеалогия, която в теоретичен и приложен план отдавна вече излиза от своя детски период.

Последната глава („Какво е нужно още“) предава в четири параграфа облика на генеалогията в социален план и нейното място сред помощните исторически науки. Тя в известен смисъл е продължение на предходната, защото и тук се разглеждат краеведчески и пр. публикации, но групирани сега на фона на релациите между генеалогията и някои други области на научното познание – ономастика и топонимия, историческа метрология и хронология, история на науката и техниката, етнография и фолклористика, археология и пр., в това число и народопсихология. За повечето от тези книги доц. Веков е обнародвал рецензии в органа на Генеалогичното дружество и сега те са основният информационен „пълнеж“ на тази глава.

Монографията завършва със „Заключение“ от пет страници, където се излага мотивацията на автора да се захване с такава крупна задача, сочат се целите и постигнатите резултати, дават се препоръки пред списанието и родоизследователите. В две приложения се предлага „Библиографска илюстрация на методологията и тематичната еволюция на списание „Родознание/Genealogia“ и кратка информация за последната конференция от 2016 г. на БГФ „Родознание“. Те са последвани от обща библиография по темата, съдържаща и интернет-адреси на отделни публикации. Тук на с. 436 е включена също дисертацията на Дитер Шайдиг за сепулкралната история, но само като заглавие, без прецизиране за какво всъщност става дума.

Разбира се, подобни пропуски и недоглеждания не са много и лесно могат да се коригират при по-внимателен прочит, но е жалко, че това не е било сторено (например при позоваване на бел. 48, така, както е било в съответната статия, вместо на бел. 197, както е сега в текста на книгата, или при посочване общо на адресите на някои онлайн сайтове, а не конкретно на намиращите се в тях цитирани публикации). Това обаче са дребни недостатъци, които само педантичното око на извороведа забелязва. Те с нищо не намаляват достойнствата и приносите на изследователя. Езикът и стилът на автора са много добри. Самото четиво буквално прелива с информация от методологично и фактологично естество. То е ценно не само в теоретичен, но и в теоретико-приложен план. Доц. Манчо Веков отдавна се е изградил като утвърден авторитет в сферата на историческата метрология. Сега вече той налага името си и в областта на генеалогията, превръщайки се в достоен следовник и продължител на делото на Антоанета Запрянова. Трудът му, включил десетки студии, статии и рецензии по проблеми на родознанието, се е оформил като един вид своеобразен наръчник за развитието на генеалогичните дирения у нас през трансформационния период. А с въведения наукометричен подход при анализа на публикуваните материали авторът проправя път към по-осъвременено представяне на обобщените данни, съобразно нуждите и на „дигиталната история“.

Извън приносите в досегашните си публикации доц. Манчо Веков е участвал в редколегиите на два тематични сборника и на сп. *Родознание*. Той е ръководител на успешно защитил докторант, има проведени публични сказки за 14 академични часа, изнасял е доклади в пет научни форума и е получил около 20 цитирания за периода

2010-2015 г. Пет са съвместните проекти във времето, на чиито екипи кандидатът е бил член. Близо 30 са обнародваните му материали по родознание и генеалогия, с които не е участвал в конкурсите за д-р, доцент и д.н. Добър експерт по метрология, притежава и управленски опит като заместник ръководител на секция ПИНИ и член на научния съвет на Института за исторически изследвания при БАН. Това изцяло се вписва в изискванията на ЗРАСРБ.

Всичко гореизложено ми дава пълното основание да препоръчам на членовете на уважаемото Научно жури да изберат доц. д.и.н. Манчо Ангелов Веков на академичната длъжност „професор“ в професионалното направление 2.2. „История и археология“, по научната специалност 05.03.21. „Документалистика, архивистика и палеография (включително историография и източникознание)“, научна проблематика „Генеалогия и историческа метрология“.

София, 06.02.2017

(проф. д.и.н. Валери Стоянов)